

# Miško pagalba

## Anglies dvideginio kompensavimas – veiksmingas būdas mažinti klimato kaitą

Justė Kisieliūtė

*Pasaulyje įgyvendinama vis daugiau įvairių miškininkystės projektų, nes miškams Žemės biosistemoje tenka labai svarbus vaidmuo. Fotosintezės metu medžiai skaido ore esantį anglies dvideginį, panaudodami anglį augimui ir išskirdami deguonį. Lietuvoje, kaip ir visoje Europoje, miškų plotai didėja (per 50 metų – daugiau kaip 30 %). Miškų atsodinimas Europos Sąjungoje griežtai reglamentuojamas, miškų plėtra remiama struktūrinių fondų lėšomis. Tačiau klimato kaita yra visuotinė problema. Viena iš priežasčių – miškų nykimas besivystančiose šalyse. Todėl viena didžiausių Lietuvos bendrovių – UAB „Antalis“, užsiimanti didmenine prekyba popieriumi, – siūlo kompensuoti anglies dvideginį, išskirtą popieriaus gamybos ir transportavimo metu, ir šitaip prisidėti prie medžių sodinimo projekto, įgyvendinamo Afrikos pietryčiuose esančiame Mozambike. Skatinti šio regiono žmones gyventi iš pajamų, gaunamų auginant mišką, yra puiki iniciatyva. Tokie projektai suteikia galimybių išsivysčiusioms šalims bendradarbiauti su skurdžių šalių, pavyzdžiui, Mozambiko, bendruomenėmis, padėti susikurti joms nuolatinis pragyvenimo šaltinius, saugoti aplinką ir mažinti besivystančių šalių skurdą. Miškų sodinimas ir plėtra yra veiksmingiausia kontroliuojama priemonė, mažinanti anglies dvideginio poveikį.*

### Kaip veikia kompensavimo sistema?

Anglies dvideginio kompensavimo sistemos veikimo principas yra toks: pradėjus gaminti kitus žemės ūkio produktus ir taikyti kitokį gamybos būdą, mažinantį išmetamo anglies dvideginio kiekį, gaunama anglies dvideginio kreditų, atitinkančių vieną iš standartų, kuriuos šiuo metu pripažįsta pirkėjai. Pirkėjai skirstomi į dvi pagrindines kategorijas. Pirmajai kategorijai priskiriamos gamybos bendrovės,

veikiančios valstybėse, įtrauktose į Kioto protokolą ir taikančiose protokolo nuostatas, kuriomis siekiama sumažinti išmetamo anglies dvideginio kiekį iki nustatytų dydžių. Šios kategorijos pirkėjai privalo įsigyti kreditų iš besivystančių šalių, o kreditai turi būti sertifikuojami taikant Jungtinių Tautų švrios plėtros mechanizmą (ŠPM). Antrajai kategorijai priskiriamos bendrovės ir asmenys, veikiantys prie Kioto protokolo neprišijungusiose valstybėse. Šie pirkėjai savo išmetamą anglies dvideginį siekia kompensuoti socialinės atsakomybės pagrindais, t. y. savanoriškai. Įmonės pačios nustato mažintino anglies dvideginio kiekį ir įsigyja kompensavimo kreditų, šitaip siekdamos sumažinti aplinkai daromą poveikį. Vienas pagrindinių abiejų sistemų tikslų – mažinti šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekį. Daugiausiai anglies dvideginio kreditų tenka Kinijai, Indijai ir Brazilijai. Afrikos atveju vienas iš keblų apribojimų yra tai, kad į Kioto protokolą neįtraukta žemdirbystė, kurią plėtojant išlaikomi esami miškai, taip pat veikla, kurią vykdant nekertami ir nedeginami miškai, bei miškininkystė (su tam tikromis išimtimis). Savanoriškais kompensavimo projektais siekiama darniai ir nekenkiant aplinkai atkurti pažeistą aplinką ir bendrijas, padėti minėtą veiklą pradėjusioms bendruomenėms įgyti teisę parduoti anglies dvideginio kreditus, uždirbtus plėtojant žemdirbystę ir miškininkystę. Už kreditus gauti pinigai atitenka bendruomenėms.

### Apie Mozambiką

Kompensavimo projektai skirti konfliktus išgyvenusioms ir karų nusiaubtos besivystančių šalių vietovėms, kuriose siekiama atkurti sugriautą ūkį. Jų bendruomenės išsklaidytos, žemė nualinta, aplinka užteršta. Prekyba anglies dvideginio kreditais gali padėti bendruomenėms atsigausti ir pradėti kurti ekonominį stabilumą. Vienas iš šių projektų įgyvendinamas Mozambike. Prieš tris dešimtmečius Gorongosos nacionalinis parkas centrinėje Mozambiko dalyje buvo viena iš daugelio Afrikoje glūdinčių gamtinių vertybių. Paskelbus Mozambiko nepriklausomybę prasidėjęs pilietinis

karas truko pusantro dešimtmečio, žuvo tūkstančiai žmonių. Vietos bendruomenės gelbėjosi slėpdamosi miškuose. Laukiniai gyvūnai buvo medžiojami siekiant išmaitinti kariuomenę, o miškai kertami ir naudojami kurui.

Projekto iniciatorė – tarptautinė gamtos saugos agentūra „Envirotrade“. Ji nuo 2003 m. padeda atsikurti Mozambiko bendruomenėms skatindama taikyti naujus ir darnius ūkininkavimo metodus. Mažuose savo ūkiuose gyventojai pradėjo auginti sodinukus, jau nebekerta ir nedegina miškų. Kaimų gyventojai ėmėsi prekybos vaisiais, anakardžių riešutais, sodinukais, iš kietmedžio pagamintais baldais, taip pat kitokios veiklos, teikiančios pajamų ir užtikrinančios nuolatinį pragyvenimo šaltinį. Kartu jie sukuria anglies dvideginio kreditų, taip prisidėdami prie šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo.

Šiandien Mozambiko žmonėms jau netenka pusbadžiauti dirbant pliką žemę, iš kurios vargiai įmanoma prasimaitinti. Jiems nebereikia kasdien kovoti dėl išgyvenimo. Vietos vaikams pastatytos dvi mokyklos, o kartu jie mokomi ir nešvaistyti laiko – augina ir parduoda kukurūzus, anakardžių riešutus ir vaisius. Užsidirbę pinigų perka knygų, rašiklių ir kitų mokymo priemonių. Kaimo ekonomikoje atsiradus reguliariems pinigų srautams buvo atidarytos parduotuvėlės. Yra ligoninė, kurioje gydomi gyvačių įgelti ir maliarija susirgę žmonės. Jau atsirado tam tikra infrastruktūra, kurią gali toliau plėtoti ne tik Mozambiko valstybė, bet ir kiti fondai. Svarbiausias šių programų veiksnys yra tai, kad atsiperka visos iniciatyvos, nes Afrikai visada reikėjo kitokio požiūrio ir bendradarbiavimo – būtent prekybos, o ne pagalbos, kad dar neseniai nevilties apimti ir pažeidžiami žmonės taptų orūs ir išdidūs.

Sodinukų ūkininkai gauna nemokamai, be to, pasirūpinama, kad jiems galėtų patarti ir suteikti techninę pagalbą specialiai parengti žmonės, kurie dalijasi verslo patirtimi, skatina vietos gyventojus imtis bitininkystės, paukštininkystės, amatų, kurti krautuvėles ir prekiauti savo dirbiniais. Visa bendruomenės sukurta produkcija ir išauginti žemės ūkio produktai yra vietos žmonių nuosavybė, o visi pinigai, gauti pardavus anglies dvideginio kreditus, atitenka kaimui. Kaip įgyvendinamas projektas, moksliniu požiūriu stebi Edinburgo universiteto Atmosferos ir aplinkos mokslų instituto specialistai. Jie patvirtino, kad šioje 36 000 ha ploto teritorijoje



Su Mozambiko ūkininkais sudaromos medžių ir vaismedžių auginimo sutartys

anglies dvideginio kiekis iš tikrųjų sumažinamas apie 90 t/ha. Vienas iš „Envirotrade“ tikslų – pritaikyti šią programą visoje Afrikoje, ypač vietovėse, kuriose vyko konfliktai.

### Kaip prisijungti prie sistemos?

Afrikoje įgyvendinami miškininkystės projektai yra veiksmingas būdas kompensuoti išskirtą anglies dvideginį, jie turi teigiamą poveikį atkuriant ūkį nuo konfliktų nukentėjusiose regiono vietovėse. Įgyvendinant projektą dirbama su vietos bendruomenėmis siekiant atgaivinti jų žemėse esančius miškus ir pritaikyti naujus darnius ūkininkavimo metodus. Savo įvaizdžiu besirūpinančios įmonės ir pavieniai asmenys gali įsigyti kreditų ir Lietuvoje. UAB „Antalis“, užsiimanti didmenine prekyba popieriumi, siūlo kompensuoti popieriaus gamybos ir transportavimo metu išskirtą anglies dvideginį. Klimato kompensavimo kreditų lėšos skiriamos medžių sodinimo projektui, taip pat tvariai gyvensenai skleisti ir diegti Mozambike. Su vietiniais ūkininkais sudaromos medžių ir vaismedžių auginimo sutartys, parengiami planai. Kartą per metus atliekamas išauginto miško auditas. Ūkininkas, įvykdęs miško auginimo planą, kasmet gauna sutartą išmoką. Šimtai ūkininkų tapo naujų miškų sergėtojai ir gauna pajamų iš parduodamų anglies dvideginio kompensavimo kreditų. Projekte dalyvauja daugiau kaip 1 000 šeimų.

Anglies dvideginio kreditų galite įsigyti iš bendrovės „Antalis“ arba iš mūsų partnerių – spaustuvų, dizaino agentūrų, kanceliarinėmis prekėmis prekiaujančių įmonių. Visi pinigai, gauti iš anglies dvideginio kreditų, bus skirti Mozambiko ūkininkams ir kaimo bendruomenėms.